

Forsvarsdepartementet

Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
2019/280-14/FD V3/MIHA

Vår referanse:
21/79219

Sted, Dato
Oslo, 06.10.2021

**HØRINGSSVAR – FORSLAG TIL ENDRINGER I LOV OM MILITÆR
DISIPLINÆRMYNDIGHET, LOV OM POLITIMYNDIGHET I FORSVARET OG
PÅTALEMESSIG BEHANDLING AV MILITÆRE STRAFFESAKER**

Vi viser til Forsvarsdepartementets høringsbrev av 24. juni 2021 vedlagt arbeidsgruppe-rapport med forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker. Høringsfristen er 6. oktober 2021.

Politidirektoratet har forelagt høringen for samtlige politidistrikt, Kripos, Økokrim, og Politihøgskolen. Politidirektoratet har mottatt høringssvar med merknader fra politidistriktene Nordland, Øst, Oslo og Troms, samt fra Kripos. Disse høringssvar er vedlagt.

Kort om høringen

Det foreslås lovendringer knyttet til lov av 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet (disiplinærloven) og lov av 20. mai 1988 nr. 33 om politimyndighet i Forsvaret. For disiplinærloven foreslås det i hovedsak å videreføre gjeldende rett, men regelverket foreslås forenklet hvor aktuelle bestemmelser flyttes til forsvarsloven for å samle regelverket om militært personell i én lov. Av andre endringer foreslås det blant annet å fjerne arrest som refselsesmiddel, innføre klageadgang for den som er personlig fornærmet i en disiplinærsak og å forenkle og digitalisere klage- og kontrollordningen. Det foreslås videre en ny lov om militærpolitimyndighet. Her foreslås det blant annet tiltak for å sikre effektiv og uavhengig etterforskning, og tiltak som vil tydeliggjøre spørvalget mellom disiplinærsak og straffesak ved mistanke om lovbrudd som kan kvalifiserer til straff. I tillegg foreslås endringer i den påtalemessige behandlingen av militære straffesaker. Det foreslås å legge ned Generaladvokatembetet som etat hvor oppgavene videreføres i påtalemyndigheten og Forsvaret.

Innledende merknader

Det er et omfattende lovendringsforslag som er sendt på høring hvor en rekke temaer potensielt er av interesse for politiet. Politidirektoratet har funnet det nødvendig å begrense sin gjennomgang til enkelte særskilte tema.

Politidirektoratet

Post: Postboks 2090 Vika, 0125 Oslo
Besøk: Fridtjof Nansens vei 14/16

Tlf: 23 36 41 00
Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950
Giro: 7694.05.02388
www.politi.no

Kapittel 6 Den militære påtalemyndighet, Generaladvokatembetet og behandlingen av militære straffesaker

Arbeidsgruppen foreslår å legge ned den militære påtalemyndighet (Generaladvokatembetet) som etat hvor oppgavene foreslås videreført i henholdsvis i den alminnelige påtalemyndigheten og Forsvaret. Oppgavene som tilfaller det militære straffesaksfeltet, herunder fagledelse av straffesaker med tilknytning til Forsvaret og beredskapsplanlegging, foreslås lagt til Riksadvokatembetet. Det uttales at ordningen med et eget ledd i påtalemyndigheten som kun er påtalemyndighet i militære straffesaker representerer et unntak fra den ordinære strukturen med ett politi og en enhetlig påtalemyndighet. Det uttales videre i rapporten at kategorien militære straffesaker anses utdatert og foreslås derfor opphevet. Det foreslås at sakene påtalemessig behandles i det politidistrikt de oppstår, på både politi- og statsadvokatnivå.

Direktoratet tar ikke stilling til om den militære påtalemyndighet som etat bør nedlegges. Det avgjørende må være at straffesaker med utspring i Forsvaret behandles med samme krav til kvalitet, effektivitet og rettssikkerhet som andre straffesaker. Som påpekt av *Øst politidistrikt* kan det ikke være et tungt argument at antall militære straffesaker for tiden er lavt. Dette kan endre seg ikke minst hvis rekrutteringen til Forsvaret igjen blir allmenn og ikke som nå hvor Forsvaret selekterer de motiverte.

I høringssvaret fra *Kripos* gis det merknader om etterforskningsplikten og om viktigheten av at det sikres en uavhengig etterforskning. Direktoratet tiltrer disse merknadene. Det må ikke være tvil om at det er påtalemyndigheten som beslutter om etterforskning skal iverksettes eller ikke i denne type saker, og det må legges til rette for at påtalemyndigheten reelt sett settes i stand til å treffe disse beslutningene. En endring i tråd med arbeidsgruppens forslag – vil som påpekt av *Kripos* – innebære at påtalemyndigheten i langt mindre grad vil bli integrert i Forsvarets virksomhet enn i dag. Det foreslås en plikt for Forsvaret til å forelegge forhold som kan kvalifisere til straff for påtalemyndigheten, men forslaget kan etter vår oppfatning likevel ha som konsekvens at påtalemyndigheten i mindre utstrekning enn i dag får faktisk tilgang av Forsvaret til å vurdere enkeltsaker.

Politidirektoratet er usikker på om det er hensiktsmessig med en ordning hvor alle politidistrikt skal kunne behandle forsvarsrelaterte straffesaker. Det er en fordel om sakene fra Forsvaret etterforskes og påtaleavgjøres av personer med kunnskap om Forsvaret og dets virksomhet. Etter vår vurdering bør imidlertid behandlingen av disse sakene ses i sammenheng med etterforskning av straffesaker begått av norsk militært personell i utlandet. For sistnevnte kategori har *Kripos* og *Øst politidistrikt* gitt likeartede merknader hvor det blant annet vises til at riksadvokaten i brev til Justisdepartementet av 1. juni 2015 anmodet departementet om endring av påtaleinstruksen § 37-3 annet ledd som ledd i overføring av dette ansvaret til *Kripos* med Det nasjonale statsadvokatembetet som statsadvokatnivå. Dette med beslutning fra riksadvokaten etter straffeprosessloven § 59 annet ledd. Etter direktoratets vurdering bør spørsmålet om sentralisert etterforskning eller ikke bero avvente til det blir avklart om *Kripos* får ansvaret for etterforskning av forhold begått i utlandet eller ikke. Videre vil det for vår del være av stor vekt hvilke vurderinger påtalemyndigheten ved riksadvokaten selv har til dette spørsmålet.

Kapittel 7 Militær politimyndighet

Generelt

Politidirektoratet stiller seg positive til at det er fremmet forslag til ny lov om militær politimyndighet. Dagens lov fremstår som ufullstendig og oppfyller etter vårt syn ikke de

kravene til klar hjemmel i formell lov for inngrep fra myndighetenes side som blant annet følger av Grunnloven § 113 og EMK artikkel 8.

Direktoratet har merket seg at det ligger utenfor arbeidsgruppens mandat å behandle bevæpningsspørsmålet for Forsvarets primæroppdrag. Vi vil bemerke at det også vil være behov for å lovregulere Forsvarets adgang til å bruke makt mot sivile norske borgere under en væpnet konflikt. Forsvarets adgang til å bruke makt mot en potensiell fiende i en væpnet konflikt følger av internasjonal humanitær rett og krever ikke særskilt forankring i norsk lov. Forsvaret vil imidlertid under en væpnet konflikt også ha behov for å utøve makt mot sivile norske borgere for effektivt å kunne utføre sine militære oppgaver. Det finnes enkelte bestemmelser om dette i beredskapslovgivningen, men slik direktoratet ser det er dette mangelfullt regulert. Det er et uavklart rettslig spørsmål om legalitetsprinsippet gjelder fullt ut overfor sivile norske borgere når Forsvaret utøver makt innenfor rammen av internasjonal humanitær rett, men det vil uansett gi større forutsigbarhet og et mer solid rettslig grunnlag for Forsvaret om dette var lovregulert. Behovet for slik lovregulering vil være enda større ved sammensatte/hybride trusler og når det er usikkerhet om hvorvidt internasjonal humanitær rett kommer til anvendelse eller ikke.

Nærmere om kravet til lovregulering

Det følger av Grunnloven § 113 og EMK artikkel 8 at myndighetenes inngrep overfor enkeltpersoner må ha hjemmel i formell lov. Det er direktoratets oppfatning at dagens lov (og forskrift) ikke gir tilstrekkelig grunnlag for de inngrep som Forsvaret kan ha behov for. Rettsutviklingen har skjerpet kravet til klar lovhjemmel for inngrep fra myndighetene, herunder Forsvaret. I det juridiske miljø var det tidligere noen som tok til ordet for at legalitetsprinsippet (lovkravet) kun oppstilte krav om kompetanse for normeringshandlinger. Det innebar at så lenge lovgiver kunne vise til et annet kompetansegrunnlag for sin inngripende myndighetsutøvelse, var det ikke krav om kompetanse utledet av formell lov. Lovkravet ble definert som en restkategori hvor spørsmål om lov først ble aktualisert når andre hjemmelsgrunnlag ikke strakk til. Faktiske handlinger var ikke omfattet av legalitetsprinsippet. Tilnærmingen bygde på at det offentlige hadde samme handlefrihet som individet, og var kun begrenset ved positiv lovgivning som forbød handlingen. Denne forståelsen av legalitetsprinsippet er kritisert, og må i lys av kodifisering av et "generelt legalitetsprinsipp", jf. Grunnloven § 113 anses som en forlatt tilnærming til prinsippets innhold.

Følgelig vil legalitetsprinsippet, slik det kommer til uttrykk i Grunnloven § 113 utgjøre en konstitusjonell skranke for politiets virksomhetsutøvelse generelt. Det innebærer at i den grad politiet ønsker å iverksette inngripende tiltak mot borgerne, må tiltaket eller virksomheten som sådan ha grunnlag i lov.

De største svakhetene ved dagens regulering er etter vårt syn at det mangler et klart grunnlag for å anvende (fysisk) makt, og da i særdeleshet skytevåpen. Bruk av skytevåpen er et så omfattende inngrep at det krever solid forankring i formell lov. Det finnes ikke i dag. Inntil 2020 var politiets grunnlag for å anvende (våpen) makt følgende formulering i politiloven § 6 fjerde ledd: *"Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig"*, sammenholdt med politiets våpeninstruks, hvor sistnevnte ga detaljerte materielle og prosessuelle regler for bruk av skytevåpen. Denne reguleringen ble kritisert fra flere hold. Bevæpningsutvalget formulerte det slik: *"Noen ideell ivaretagelse av blant annet informasjonshensynet bak legalitetsprinsippet er dette neppe, og den svake forankringen av våpeninstruksen antas i gitte sammenhenger å kunne få visse implikasjoner."* (NOU 2017:9 s. 64). For å avbøte dette fikk politiloven i 2020 en ny bestemmelse i § 6b hvor de grunnleggende materielle vilkårene for politiets bruk av våpen er inntatt.

Forsvarets bruk av makt i fredstid – herunder våpenmakt har i dag ingen forankring i formell lov. Reglene om militært personells bruk av våpen regulert i instruks (TFF 562) gitt med hjemmel i forskrift om politimyndighet i Forsvaret pkt. 2 annet ledd. En slik regulering oppfyller ikke lovkravet. Det kan videre settes spørsmålsteget ved om denne instruksen er forenlig med de rammene for myndighetenes bruk av skytevåpen i fredstid som kan utledes av EMK artikkel 2. Det vises særlig til at instruksen åpner for at skytevåpen kan være utstyrt med bajonett, og at denne kan anvendes som et maktmiddel. Bruk av kniv og andre skarpe eller spisse gjenstander som maktmiddel er ikke tillatt i politiet, og er vanskelig å forene med de generelle prinsippene for polisiær maktanvendelse. Det samme gjelder bruk av våpenet som slagvåpen, slik instruksen også gir anvisning på. Det fremgår ikke eksplisitt av instruksen at trussel med eller bruk av skytevåpen bare kan skje når det er absolutt nødvendig. Dette kravet fremgår av politiets våpeninstruks og EMK artikkel 2. Det følger av EMDs praksis at fravær av det forsterkende "absolutt" ikke nødvendigvis gjør reglene i strid med EMK artikkel 2, men det forutsetter at støttedokumenter og/eller opplæring sikrer at potensielt dødelig makt kun anvendes når dette skjerpene nødvendighetskravet er oppfylt. Instruksen åpner også for bruk av våpenmakt for å verne materielle verdier alene (vitalt objekt). Etter direktoratets syn er det uavklart i hvilken grad skytevåpen kan benyttes for å verne i utgangspunktet rene materielle verdier. Dette tilsier tilbakeholdenhet med å bruke så uforbeholdne formuleringer som instruksen gjør i dag. Se nærmere om denne problemstillingen hos Frostad, Magne, *"Kan liv tas til vern av annet enn menneskelig liv og helse?"* Nordisk politiforskning, 2 (2015).

Direktoratet mener på denne bakgrunnen at loven bør ha en tydelig regulering av militært personells adgang til å bruke makt generelt og våpenmakt spesielt. Arbeidsgruppen gir uttrykk for følgende syn på dette spørsmålet (s. 239):

"Selv om det i enkelte henseende kunne være formålstjenlig med lovfesting av hva som etter arbeidsgruppens syn er gjeldende rett, er arbeidsgruppen kommet frem til at lovfesting av våpenspørsmålet for Forsvarets vedkommende er beheftet med så vidt mange krevende avgrensningsspørsmål at det ikke foreslås en særskilt lovregulering av bruk av våpen."

Politidirektoratet deler arbeidsgruppens vurdering av at det kan være krevende å gi en dekkende lovregulering av våpenbruk i fredstid i Forsvaret, men denne begrunnelsen gir ikke grunnlag for å fravike Grunnloven § 113 og EMK. Det bør derfor inntas bestemmelser tilsvarende politiloven § 6 fjerde ledd og § 6b. Den alminnelige bestemmelsen om nødverge som kommer til uttrykk som en straffrihetsgrunn i straffeloven § 18 er etter vårt syn ikke tilstrekkelig til å oppfylle lovkravet etter Grunnloven § 113 og EMK når det gjelder systematisk bruk av skytevåpen, slik tilfellet er for Forsvarets personell. Direktoratet er enig med arbeidsgruppen i at *"det er vanskelig å se for seg behovet for bevæpning med skytevåpen i tilknytning til opprettholdelse av ro, orden og disiplin i Forsvaret"* (s. 239). Dette bør reflekteres i den materielle lovhjemmelen.

En annen svakhet ved dagens regulering er at mange av de inngrepsformene Forsvaret kan ha behov for ikke har tilstrekkelig forankring i lov. I forskrift om politimyndighet i Forsvaret er dette beskrevet noe mer utfyllende enn i loven, men disse bestemmelsene er gitt uten tilstrekkelig forankring i fullmaktsbestemmelser i loven, og er derfor neppe i tråd med Grunnloven § 113. I lovforslaget blir dette i all hovedsak ivaretatt. Se likevel enkelte merknader under.

Merknader til enkelte bestemmelser i forslag til ny lov om militær politimyndighet
§ 5

Direktoratet er positiv til at det reguleres i lov hva som er militært område og hvordan dette etableres. Militært område utløser militær politimyndighet. At det i dag ikke finnes en nærmere lovregulering av når/hvor denne myndigheten gjelder gir svak demokratisk kontroll og er problematisk i forhold til legalitetsprinsippet. Regulering i lov gir klarhet i hvor myndigheten kan utøves og skaper forutsigbarhet for befolkningen.

Vi er av den oppfatning at det i første ledd bokstav e bør inntas et materielt vilkår om at et område bare kan erklæres som militært når det er nødvendig for å ivareta Forsvarets (militære) oppgaver. Uten en slikt vilkår åpnes det for å erklære militære områder for å ivareta også andre behov/oppgaver. Dette gir for liten forutberegnelighet og vil derfor utfordre legalitetsprinsippet. Videre vil det kunne komme i konflikt med bistandsinstituttet etter politiloven § 27a ved at Forsvaret vil kunne erklære et område hvor det gis bistand til politiet for militært område for å få den myndigheten som følger med militært område, eksempelvis et redningsområde eller et sivilt objekt hvor Forsvaret utfører vakthold. Kravet om militært formål kunne også vært formulert som et generelt vilkår, men slik vi leser definisjonene i a, b, c, d og f ligger det et implisitt militært formål i formuleringene.

Når det i § 5(4) åpnes for utøvelse av militær politimyndighet også i "umiddelbar nærhet" til militært område oppstår det imidlertid uklarhet. Tilsvarende som for § 5(4) vil dette gjelde blant annet for §§ 4(1), 11 og 20. Bestemmelsen som foreslås er utpreget skjønnspreget og skaper usikkerhet om både dens geografiske utstrekning (i hvilken avstand) og om det er begrensinger i hvilke inngrep (hvilken myndighet) som kan foretas. Legalitetsprinsippet krav til klarhet kan vanskelig sees å være ivaretatt ved denne bestemmelsen. Vi er også usikre på om det er et reelt behov for en slik bestemmelse. Sivilt politi vil være den naturlige instans til å håndtere eventuelle situasjoner som måtte oppstå utenfor militært område.

§ 10

Etter vår vurdering er det positivt med en bestemmelse som – i likhet med politiloven § 6 – angir prinsippene for bruk av militær politimyndighet og eksplisitt angir adgangen til å bruke (fysisk) makt. Som nevnt over bør adgangen og vilkårene for bruk av skytevåpen særskilt nevnes.

§ 11

Bestemmelsen oppfyller etter vår vurdering kravet til klar lovhjemmel for de mest aktuelle inngrepene og gir, sammenholdt med § 10 femte ledd, en god lovforankring av adgangen til å bruke fysisk makt (unntatt skytevåpen).

En utfordring med forslaget § 11 er at den – i likhet med blant annet politiloven § 7 – ikke angir kravene til inngrepssituasjonen. Politiloven § 7 forstås slik at den bare åpner for de inngrep i de situasjonene som er nevnt i bestemmelsen når det er rimelig grunn til å tro at det foreligger en situasjon som nevnt i bestemmelsen. Dette kravet er lavere enn det straffeprosessuelle kravet skjellig grunn, som normalt forstås som et krav om sannsynlighetsovervekt. Politilovens krav om rimelig grunn krever likevel atskillig mer enn at det er en teoretisk mulighet. Det er videre et krav at vurderingen bygger på konkrete omstendigheter og ikke for eksempel tidligere historikk eller gruppetilhørighet – og at dette kan dokumenteres. Det antas at forslaget § 11 må forstås på samme måten. Dette stenger for at de aktuelle tiltakene iverksettes rutinemessig eller vilkårlig. Det at kravet til inngrepssituasjon ikke fremgår av lovteksten er uheldig og øker sannsynligheten for avvik.

§ 19

Direktoratet tiltrer en lovfesting av inspeksjonsretten. Det antas at Forsvaret har behov for å kontrollere/visitere enhver som skal inn på militært område uten at det foreligger noen mistanke. Slik kontroll antas å kunne hjemles i eiendomsretten og ved samtykke og nødvendiggjør derfor ikke et særskilt grunnlag i lov. Dette grunnlaget kan imidlertid bli utfordret når Forsvaret ikke eier området (eksempelvis midlertidig leir eller bivuakk under øvelse). For å sikre Forsvarets rett til slike kontroller under enhver omstendighet – og av pedagogiske grunner – er det hensiktsmessig å innta særskilte bestemmelser om dette.

Kapittel 10 Økonomiske og administrative konsekvenser

Arbeidsgruppens forslag medfører en videreføring av Den militære påtalemyndighets oppgaver til Forsvaret og den alminnelige påtalemyndighet, sistnevnte inkluderer påtalemyndigheten i politiet. Det uttales i rapporten at lovforslaget innebærer økte kostnader og utvidede oppgaver for Den høyere påtalemyndighet. Det uttales blant annet at fagledelse og kompetansebygging av statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet innen saksfeltet er nytt og at det vil være behov for to–tre statsadvokatstillinger. Det uttales videre at med de få straffesakene som politiet får påtalefaglig ansvar for sammenholdt med den foreleggelsesplikt som militære sjefer foreslås å få, så vil dette utgjøre et marginalt omfang sett hen til politiets løpende saksmengde for øvrig.

Som påpekt i høringssvaret fra *Nordland politidistrikt* så vil forslaget fra arbeidsgruppen innebære at det er påtalemyndigheten i politiet som vil ha den påtalefaglige etterforskningsledelse i sakene, og som forventelig også må aktorere de fleste av sakene. *Kripos* uttaler at en overføring av ansvar vil utløse behov for en viss oppbygging og kapasitet, blant annet på etterforsknings- og påtalesiden. Etter Politidirektoratets vurdering vil en overføring av ansvar som nevnt ha ressursmessige konsekvenser for politiet, ikke minst ved nødvendig kompetanseheving både for etterforskere og påtalejurister og vi anser at de økonomiske og administrative konsekvensene for politiet ikke er tilstrekkelig vurdert i arbeidsgrupperapporten.

Med hilsen

Håkon Skulstad
assisterende politidirektør

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

- Høringssvar fra Nordland politidistrikt av 15. juli 2021
- Høringssvar fra Øst politidistrikt av 6. september 2021

- Høringssvar fra Oslo politidistrikt 6. september 2021
- Høringssvar fra Troms politidistrikt 15. september 2021
- Høringssvar fra Kripos av 3. september 2021

Kopi:

- Justis- og beredskapsdepartementet

POLITIET

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika

0125 Oslo

Nordland politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/79219 - 19

15.07.2021

Høring - forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker – svar fra Nordland politidistrikt

Det vises til invitasjon av 9. juli 2021 til å komme med merknader til ovennevnte høring.

Nordland politidistrikt tiltrer i det vesentlige de forslag som framkommer av arbeidsgrupperapporten.

Vi har dog noen merknader knyttet til overføring av den påtalemessige styringen av etterforskningen til sivil påtalemyndighet. Dersom forslaget gjennomføres vil det være påtalemyndigheten i politiet som vil være påtalefaglige etterforskningsledelse i sakene, og som forventelig også må aktorere de fleste av sakene. Dette synes ikke å være hensyntatt når de økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget vurderes. Det slås kort fast at forslaget vil medføre økte kostnader og utvidede oppgaver for den høyere påtalemyndighet, og denne foreslås styrket. Samtidig antas det at det er få straffesaker som politiet får påtalefaglig ansvar for, og dette utgjør en marginal del av eksisterende portefølje. Herfra synes dette å være mangelfullt vurdert, og gir mindre mening ut fra den indre sammenheng mellom faktisk påtalefaglig ledelse av etterforskningen og fagledelse. Det vises til at det antas et behov for 2 til 3 statsadvokater som følge av endringen. En bør derfor utrede nærmere hvilket omfang den påtalefaglige etterforskningsledelsen i den enkelte straffesak som nå blir overført til politiet antas å få – og deretter vurdere hvilket personellmessig ressursbehov det vil være som følge av dette.

Nordland politidistrikt

Post: Postboks 1023, 8001 BODØ
E-post: post.nordland@politiet.no

Tlf: (+47) 75 58 90 00

Org. nr: 983999999
www.politiet.no

Med hilsen

Stig Morten Løkkebakken
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Kripos

Deres referanse:
21/79219 - 4

Vår referanse:
21/79219 - 21

Dato:
03.09.2021

Høring - forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker

Det vises til skriv fra Forsvarsdepartementet av 24.6.2021 med høring av arbeidsgrupperapport med forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker. Videre vises det til skriv fra Politidirektoratet av 9.7.2021 hvor frist for hørings svar er satt til 6.9.2021.

Rapporten er omfattende og behandler viktige temaer innen tre helt sentrale felt for handtering av hendelser knyttet til Forsvarets virksomhet. På enkelte områder foreslår arbeidsgruppen til dels omfattende endringer av dagens ordninger. Det gjelder særlig Generaladvokatembetet og den påtalemessige behandling av militære straffesaker. Hva gjelder Forsvarets disiplinærordning og den militære politimyndighet, synes arbeidsgruppens forslag – med noen viktige unntak – i stor grad å representere en videreføring av dagens ordning, likevel slik at den foreslår til dels omfattende revisjoner av regelverket.

Rapporten reiser mange sentrale problemstillinger, også av betydning for oppgaveløsningen i politi og påtalemyndighet. Kripos har i tidligere prosesser gitt innspill til Morten Ruuds gjennomgang av ordningen med generaladvokat og krigsadvokater (22.09.2016/ref. 20160152) og uttalt oss til straffeprosessutvalgets behandling av militære straffesaker (27.6.2017/ref. 201602631). Våre tidligere innspill synes i vesentlig grad å korrespondere med de forslag til ordninger som fremmes nå. Våre kommentarer i det følgende begrenser seg til forhold som i særlig utstrekning er vurdert å angå vårt oppdrag og våre ansvarsområder, nærmere bestemt vår rolle som fagforvalter på etterforskningsfeltet, og vårt ansvar og særlige kompetanse knyttet til etterforskning i utlandet.

Etterforskningsplikt og uavhengig etterforskning

Betydningen av ordninger og regelsett som sikrer en tilstrekkelig uavhengig etterforskning drøftes flere steder i rapporten. Dette berører særlig hvem som har det overordnende ansvaret for etterforskningen, hvem som rent faktisk utfører de enkelte etterforsknings skritt og ikke minst hvem som beslutter om etterforskning skal igangsettes eller ikke. Vedrørende sistnevnte er det

Kripos

ingen tvil om at beslutningen - også i henhold til det som foreslås av arbeidsgruppen - ligger eksklusivt til påtalemyndigheten. Dette er viktig, både for å sikre faktisk uavhengighet hos beslutningstaker, men også for tilliten til vurderingene og beslutningene sett fra utsiden. Slik Kripos forstår arbeidsgruppens forslag mener vi lovgiver på dette området i særlig grad bør forsikre seg om at man legger til rette for en ordning hvor påtalemyndigheten ikke bare formelt men også reelt settes i stand til å treffe disse beslutningene.

Det legges fra arbeidsgruppen opp til en ordning hvor den militære påtalemyndighet avvikles og hvor "*kjernen av virksomheten*" (rapporten pkt 6.11.6, side 168, andre avsnitt) overføres til Forsvaret selv - herunder til forsvarrets militærjurister. Selv om sentrale oppgaver knyttet til straffesaksbehandlingen skal forbli i påtalemyndigheten, vil en endring i tråd med arbeidsgruppens forslag innebære at påtalemyndigheten i klart mindre grad vil være integrert i Forsvarets virksomhet enn det som i dag er tilfellet gjennom Generaladvokatembetet. Påtalemyndigheten vil i praksis da også involveres i vesentlig mindre grad i de løpende, daglige vurderinger, herunder i vurderinger om på hvilken måte hendelser i Forsvaret best skal følges opp. Arbeidsgruppen fremhever i sin rapport at det allerede etter dagens ordning er en rekke eksempler på at saker ikke blir kjent for påtalemyndigheten og at antakelig flere hendelser bør forelegges påtalemyndigheten enn hva som gjøres kjent i dag (rapportens pkt 5.3.12.4, side 86, tredje avsnitt og pkt 5.5.15, side 130, fjerde avsnitt).

For å avhjelpe denne utfordringen - med manglende faktisk tilgang til å vurdere enkeltsaker - foreslår arbeidsgruppen innføring en plikt for Forsvaret til å forelegge forhold som kan kvalifisere til straff for påtalemyndigheten, jf forslag til ny § 70 i forsvarsloven. Det er lagt opp til at riksadvokaten skal gi retningslinjer for ordningen.

Dersom en slik plikt skal sikre at påtalemyndigheten ikke bare formelt men også reelt settes i stand til å avgjøre om en hendelse skal etterforskes eller ikke, vil Kripos understreke betydningen av at både de retningslinjer som forutsettes utarbeidet av riksadvokaten og dialogen med Forsvaret om disse forhold legger til rette for ordninger som sikrer faktisk involvering av påtalemyndigheten i et slikt omfang og på et slikt tidspunkt at også de "vanskelige" sakene kommer til påtalemyndighetens kjennskap og blir vurdert av påtalemyndigheten tidlig nok til å sikre rettidig og god oppstart av eventuell etterforskning. Uten klare ordninger og tilstrekkelig god involvering og dialog er Kripos ikke sikker på at en slik plikt alene vil være tilstrekkelig til å avhjelpe den utfordring at det er Forsvaret selv som avgjør om noe faktisk skal forelegges.

Etterforskning av mulige straffbare forhold begått av norsk militært personell i utlandet
Arbeidsgruppen omtaler flere steder i rapporten de utgangspunkter, ordninger og særlige utfordringer som knytter seg til håndtering av hendelser i utlandet hvor militært personell er involvert, herunder spørsmålet om og hvordan slike hendelser best skal etterforskes. Det vises særlig til rapportens pkt 7.3.8 og pkt 7.4.10.5. Arbeidsgruppen redegjør herunder for riksadvokatens beslutning fra 1995 hvor daværende Romerike politidistrikt ble gitt ansvar for etterforskning av hendelser (overtredelser av straffeloven mv) begått av norsk militært personell i utlandet, jf også henvisningen til riksadvokatens brev av 17.2.2005.

Det er imidlertid utelatt i arbeidsgruppens rapport at riksadvokaten etter 2005, nærmere bestemt i skriv til Justisdepartementet av 1.6.2015, anmodet departementet om snarlig endring av påtaleinstruksen § 37-3 annet ledd som ledd i overføring av dette ansvaret til Kripos, med Det nasjonale statsadvokatembetet som statsadvokatnivå, gjennom beslutning fra riksadvokaten etter straffeprosessloven § 59 annet ledd. I tilhørende skriv fra riksadvokaten til

Justisdepartementet av 22.3.2016 understrekes betydningen av at dette spørsmålet sees i sammenheng utredning av ordningen med generaladvokat og krigsadvokater. Begge skriv vedlegges her til orientering.

Etter Kripos vurdering er det viktig at denne prosessen ihensyntas i det videre arbeidet og at overføringen av ansvaret til Kripos fremskyndes. Den utvikling som har funnet sted etter riksadvokatens initiativ fra 2015, både hva gjelder Forsvarets utenlandsoppdrag og hva gjelder forventninger og krav til etterforskningsvirksomheten, tilsier at ansvaret bør overføres Kripos allerede nå. God involvering fra politi og påtalemyndighets side i utenlands-hendelser hvor Forsvaret er involvert forutsetter et godt og tidlig samarbeid mellom aktuelle enheter i Forsvaret og politi/påtalemyndighet, tilstrekkelig god kjennskap til virksomhet, oppdrag og særlige problemstillinger samt felles beredskapsplanlegging for etterforskningsvirksomhet. Den særlige kompetanse og erfaring som slik etterforskning forutsetter besittes i politi og påtalemyndighet av henholdsvis Kripos og NAST. At arbeidsgruppen nå foreslår avvikling av den militære påtalemyndighet og Generaladvokatembetet, og overføring av all påtaleoppfølgingen til lokal (sivil) påtalemyndighet, forsterker etter vår vurdering ytterligere betydningen av at dette ansvaret sentraliseres og overføres Kripos og NAST. En løsning hvor dette ansvaret forblir ved nåværende Øst politidistrikt, fremstår for Kripos ikke som en god løsning hensett til de utfordringer slike saker reiser og den særlige kompetanse og erfaring som normalt kreves.

Etter en endring av påtaleinstruksen som foreslått vil den videre regulering av ansvarsforholdene reguleres av riksadvokaten i medhold av straffeprosessloven § 59 annet ledd. I den forbindelse vil det være naturlig å vurdere om det ansvar som tillegges Kripos skal omfatte all etterforskning mot norsk militært personell for handlinger begått i utlandet. Kripos utgangspunkt er at ansvaret bør omfatte alle straffbare forhold begått i tjeneste. For andre forhold bør det være en konkret vurdering av om saken best etterforskes av Kripos eller av et politidistrikt. Vi ser imidlertid ikke noe behov for å opprettholde et sentralisert ansvar på distriktsnivå, slik ordningen er i dag. Dette kommer vi gjerne nærmere tilbake til etter at endringen i påtaleinstruksen er gjennomført.

Som ved tildeling av nye oppgaver for øvrig vil evnen til å følge opp og utøve en slik oppgave i tråd med krav og forventninger forutsette at nødvendige ressurser følger med. En overføring av ovennevnte ansvar til Kripos vil etter vår vurdering utløse behov for en viss oppbygging av kompetanse og kapasitet, blant annet på etterforsknings- og påtalesiden. Vi vil ved anledning redegjøre nærmere for dette til våre foresatte.

Med hilsen

Ketil Haukaas
assisterende sjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

VEDLEGG - RA 010615

VEDLEGG - RA 220316

Saksbehandler

Reinert M. Ottesen

politiinspektør

Kopi

Riksadvokatembetet

Det nasjonale statsadvokatembetet

POLITIET

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Oslo politidistrikt

Deres referanse:
21/79219

Vår referanse:
21/110948 - 3

Dato:
06.09.2021

Høring vedr revisjon av lover vedrørende Forsvaret

Det vises til høringsbrev fra direktoratet av 9. juli 2021, med frist for uttalelse til 6. september 2021. Det er foreslått endringer i lov om disiplinær påtalemyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker.

En rekke av forholdene som foreslås regulert ligger utenfor det politiet har noen berøring med, og synes ikke hensiktsmessig å kommentere, slik som disiplinærmyndigheten i Forsvaret, endring av klageordning mv. For så vidt gjelder militær politimyndighet vises til samtale med Politidirektoratet, og det synes ikke hensiktsmessig at Oslo politidistrikt kommenterer disse spørsmålene nærmere her.

Det er foreslått å nedlegge Generaladvokatembetet, og videreføre oppgavene derfra i påtalemyndigheten og Forsvaret. Det er særlig pekt på høyere påtalemyndighet som ny fagledelse, og at de enkelte saker håndteres i politidistriktene på linje med øvrige straffesaker. Sakene foreslås undergitt påtalefaglig ledelse i det distrikt de oppstår, på både politi- og statsadvokativnivå.

Oslo politidistrikt har notert seg at det har vært representanter fra påtalemyndigheten med i arbeidsgruppen, og har ingen innvendinger til den foreslåtte løsningen. Militære straffesaker utgjør i dag en liten gruppe saker, ifølge rapporten var det både i 2019 og i 2020 færre enn ti militære straffesaker i året. Saksomfanget er dermed svært lite. Formentlig må det utarbeides lokale rutiner for mest mulig hensiktsmessig samarbeid med de lokale militære etterforskerne.

Med vennlig hilsen

Beate Gangås

Saksbehandler: Runa Bunæs

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Oslo politidistrikt

Post: Postboks 2093 Vika, 0125 Oslo
E-post: post.oslo@politiet.no

Tlf: (+47) 22 66 90 50

Org. nr: 961398142
www.politiet.no

POLITIET

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika

0125 Oslo

Troms politidistrikt

Deres referanse:

21/79219

Vår referanse:

21/120584 - 2

Dato:

15.09.2021

Hørings svar - forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, mv

Vedr arbeidsgruppen kap 6 – den militære påtalemyndighet, generaladvokatembetet og behandlingen av militære straffesaker

Mht de av arbeidsgruppen foreslåtte endringer i den påtalemessige behandlingen av militære straffesaker, bemerkes følgende:

En er enig i vektleggingen av de hensyn som arbeidsgruppen påpeker som grunnlag for behov for endringer i den påtalemessige behandlingen av disse sakene (mest mulig lik straffesaksbehandling for både militære og andre straffesaker, hensyn til kvalitet i påtalestyring av etterforskning og påtalebehandling osv).

Selve håndverket – påtalearbeidet (inkl påtalestyring av etterforskningen) – vil utvilsomt sikres best kvalitet ved å utføres i en - "alminnelig" - påtalemyndighet, hvor påtalejuristene får mengdetrening i arbeidet.

Godt påtalearbeid i militære straffesaker vil imidlertid også – i alle fall i saker med noe større kompleksitet - kreve god kunnskap og kompetanse om Forsvaret og militære forhold. En er noe usikker på om den foreslåtte løsningen vil sikre dette godt nok. En har ved vårt politidistrikt opplevd saker som har krevd utstrakt kontakt og samarbeid med krigsadvokaten, for å opparbeide seg nødvendig innsikt i for eksempel militære strukturer.

Dersom krigsadvokaten som kontaktpunkt forsvinner, vil denne kunnskapen måtte sikres/innhentes på annen måte.

En nevner i denne sammenheng at det ikke uten videre vil være nærliggende å konsultere en militærjurist-enhet, slik den foreslås av arbeidsgruppen. Dette da en slik enhet vil tilhøre Forsvaret, som i enkelte saker ikke vil ha en uhildet rolle i straffesak, for eksempel fordi foretaksstraff vil kunne være aktuelt.

Troms politidistrikt

Post: Postboks 6132, 9291 Tromsø
E-post: post.troms@politiet.no

Tlf: (+47) 77 79 60 00

Org. nr: 974769425
www.politiet.no

Arbeidsgruppen foreslår å legge det faglige ansvaret for militære straffesaker til riksadvokaten. Dette anses hensiktsmessig ift nevnte kunnskapsbehov hos påtalemyndigheten om Forsvaret.

En ordning hvor alle politidistriktets påtalejurister skal kunne trekke militære straffesaker, vil en uansett være skeptisk til. Også for påtalejuristene vil det være et fåtall saker av denne art til behandling per år, for mange vil det kanskje gå flere år mellom hver gang man trekker en slik sak. En ser det derfor slik at et minimum må være at disse sakene går i porteføljen til utpekte, dedikerte påtalejurister. Videre at det settes av tid og muligheter for faglig oppdatering på området.

Vedr arbeidsgruppens kap 7 – militær politimyndighet

Mht dette, kommenteres at de vurderinger og forslag som framgår av pkt 7.4.10.2 (hva som bør kunne etterforskes etter lov om militær politimyndighet), framstår hensiktsmessige.

Med hilsen

Elin Norgård Strand
Politiinspektør

Hanne Simonsen
Politiadvokat 2

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

POLITIET

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Øst politidistrikt

Deres referanse:
21/79219-4

Vår referanse:
21/79219-16

Dato:
6. september 2021

Høring - forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker

Det vises til direktoratets brev av 9. juli 2021 og arbeidsgrupperapport med forslag til revisjon av lov om militær disiplinærmyndighet, lov om politimyndighet i Forsvaret og påtalemessig behandling av militære straffesaker.

Øst politidistrikt begrenser sitt hørings svar til spørsmålet om påtaleansvar og behandling av straffesaker med tilknytning til Forsvaret, og etterforsknings- og påtaleansvar for straffbare forhold begått av norsk militært personell i utlandet.

1. Innledning og generelle bemerkninger

Arbeidsgruppen har gått i mot straffeprosesslovutvalgets forslag i NOU 2016:24 om at den militære påtalemyndighet skal beholdes.

Øst politidistrikt finner spørsmålet vanskelig. Etter vårt syn er det prinsipielle betenkeligheter med å la dagens forhold, saksmengde og ressurs hensyn være styrende for om den militære påtalemyndighet bør bestå. Arbeidsgruppens rapport er utarbeidet i fredstid. Antallet militære straffesaker har sunket betraktelig, blant annet fordi Forsvaret i dag er i den situasjon at de kan velge hvem som skal avtjene førstegangstjeneste, og de utvalgte som hovedregel er opplyst å være motiverte. I det perspektivet er det lett å gi sin tilslutning til arbeidsgruppens forslag. Men det er umulig å forutse om, og eventuelt når, en krigssituasjon kan oppstå, eller det skjer andre samfunnsmessige endringer av betydning for porteføljen av militære straffesaker. Den valgte løsning må derfor ta høyde for å kunne avvikle straffesaker med tilknytning til Forsvaret under andre og langt mer uforutsigbare forhold.

Vi finner allikevel etter en samlet vurdering å kunne støtte forslaget om å nedlegge den militære påtalemyndighet, og legger særlig vekt på viktigheten av at også straffesaker med utspring i Forsvaret skal behandles med samme krav til kvalitet og rettssikkerhet som andre straffesaker, og vi er enige i at det sannsynligvis best ivaretas ved en enhetlig påtalemyndighet.

Øst politidistrikt

Vi ønsker samtidig å peke på nødvendigheten av at de oppgaver som er tillagt militær påtalemyndighet i dag, blir forsvarlig ivaretatt ved en ny organisering. Det er etter vår vurdering en fordel om flest mulig av sakene med utspring i Forsvaret etterforskes og påtaleavgjøres av personer med kunnskap om Forsvaret og dets virksomhet. I teorien er det vist til at slik kompetanse er viktig, særlig på grunn av behovet for kjennskap til betydningen av kommandosystem i organisasjonen, og de forutsetningene soldatene lever i under sitt virke i felten¹.

Når det gjelder spørsmålet om hvem i påtalemyndigheten som skal ha saksansvaret for militære straffesaker, har Øst politidistrikt et noe annet syn enn arbeidsgruppen.

2. Det påtalemessige ansvaret for militære straffesaker

Arbeidsgruppen foreslår at straffesaker med utspring i Forsvaret påtalemessig skal behandles i det distrikt de oppstår, så vel i fred som i krig. Øst politidistrikt er ikke uten videre enig i dette, og vi kunne ønsket oss en enda grundigere redegjørelse for valget og en bredere vurdering av de problemstillinger det reiser.

Arbeidsgruppen har selv gitt uttrykk for at de ser utfordringer ved den foreslåtte løsningen. Blant annet nevnes at de militære etterforskere ikke får ett bestemt påtaleledd å forholde seg til i enkeltsaker, og at den ensartethet som de militære straffesakene behandles med i dag vil kunne svekkes dersom sakene ikke behandles ved én enhet, men ved hvert politidistrikt.

Etter vårt syn vil en inkorporering av militær påtalemyndighet i Kripos og Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST), slik som foreslått i Ruud-utredningen fra 2015 (ett av flere alternativer), og en sentralisering av ansvaret for militære straffesaker til Kripos og NAST, ivareta hensynet til ensartet behandling og ett påtaleledd for etterforskerne. Selv om dagens portefølje av militære straffesaker stort sett består av mindre alvorlig kriminalitet, og etter arbeidsgruppens vurdering ikke anses egnet til å bygge faglig beredskap for straffesakshåndteringen ved tilfelle av krig, vil løsningen etter vårt syn samle verdifull erfaring med de særlige straffebestemmelsene for militære straffesaker, og ikke minst erfaring med avklaring og dialog med militære ledere.

I høringen til Ruud-utredningen fremhevet flere av høringsinstansene behovet for å bevare kompetanse om militære forhold, særlig med henblikk på overgangen fra fred til krig. Videre ble det pekt på faren for forvitring av fagkompetanse ved inkorporering i sivil påtalemyndighet. Disse hensyn vil etter vårt syn best kunne ivaretas dersom ansvaret samles, og da fremstår Kripos og NAST som det beste alternativet.

Arbeidsgruppen har foreslått å videreføre adgangen til å etterforske enkelte straffesaker ved bruk av militære etterforskere, og gi påtalemyndigheten en generell adgang til å beslutte etterforskning i Forsvaret når det for øvrig anses hensiktsmessig. Ved mistanke om lovbrudd som kan kvalifisere til straff, vil Forsvaret ha plikt til å forelegge saker for påtalemyndigheten, og det er oppgitt at riksadvokaten eventuelt vil gi nærmere retningslinjer om hvilke saker dette omfatter. Øst politidistrikt mener at det selv med slike retningslinjer vil være en risiko for at saker som burde vært straffeforfulgt blir avgjort disiplinært uten at forholdet blir kjent for påtalemyndigheten. Det legges til grunn at dette tidligere har blitt fulgt opp ved tett dialog og rådgivning fra militærjuristene, men dersom ansvaret for straffesakene legges til lokal påtalemyndighet fremstår det urealistisk å tro at slik oppfølging vil bli opprettholdt. Sett hen til

¹ Hentet fra NOU 2016:24 kap. 23

at arbeidsgruppen legger til grunn at flere hendelser bør forelegges påtalemyndigheten enn i dag, taler gode grunner etter vårt syn for at dette ansvaret sentraliseres. Da blir det mindre risiko for at den spesialkompetansen som finnes i dag forvitrer, og det vil være enklere for militære ledere å søke råd i saker som ligger i grenselandet mellom straff og disiplinærforføyning, idet et sentralt kontaktpunkt som foreslått av arbeidsgruppen ikke er tiltenkt å håndtere henvendelser i enkeltsaker.

Arbeidsgruppen har fremhevet effektiv håndtering av straffesakene som vesentlig for å sikre effektiv gjennomføring av militære ordre, og det er pekt på at selv om behovet ikke er unikt for Forsvaret så bør det likevel tillegges vekt sett opp mot Forsvarets oppdrag som utøver av statens ytterste maktmiddel og de potensielle konsekvensene manglende håndtering av lovbrudd i denne organisasjonen kan ha. Valget av Kripos og NAST vil etter vår vurdering også best ivareta dette hensynet. Dersom militære straffesaker skal avgjøres av lokal påtalemyndighet er det en risiko for at de blir liggende ubehandlet i en restansebunke. Da er det liten nytte i at bruken av militære etterforskningsressurser vil kunne sikre prioritet og fremdrift i etterforskningsfasen.

Det foreslås at Kripos i tilfelle gis kompetanse til å overføre saker til lokalt politi dersom det fremstår som mest hensiktsmessig i det enkelte tilfelle.

Øst politidistrikt er enig med arbeidsgruppen i at de fleste av enkeltsakene med tilknytning til Forsvaret i fredstid synes å være saker som passende behandles og aktoreres på politiadvokativnivå, og at de i tilfelle bør behandles av påtalejuristene på Kripos.

Etter en samlet vurdering er det således vårt syn at den påtalemessige oppfølgingen av militære straffesaker bør legges til Kripos og NAST, som har kompetanse på mange saksfelt og vil kunne ivareta hensyn til likebehandling og lik oppgaveløsning for alle typer straffesaker. Ved å velge en løsning der alle saker trekkes av det enkelte distrikt så risikerer man mer uensartet behandling.

2. Om etterforskning av straffesaker begått av norsk militært personell i utlandet

Riksadvokaten besluttet i 1995 at kompetansen til å etterforske handlinger begått av norsk militært personell i utlandet skulle ligge til daværende Romerike politidistrikt, nå Øst politidistrikt. Avhengig av lovbruddets art vil kompetansen også kunne ligge til Kripos. Øst politidistrikt er av den oppfatning at denne ordningen bør avvikles og mener at de argumentene som gjorde seg gjeldende for en slik løsning i 1995 ikke lenger er til stede.

Ved en eventuell nedleggelse av militær påtalemyndighet må det legges til grunn at ansvaret for etterforskning av straffesaker begått av militært personell i utlandet vil få et annet omfang og en annen karakter enn i dag, og ordningen bør etter vårt syn vurderes på nytt og avklares i sammenheng med den pågående utredningen.

Kripos tok for øvrig selv initiativ til å overta ansvaret for disse sakene ved brev av 01.02.2012. Der fremkommer det blant annet at:

"Forholdene har endret seg vesentlig fra 1995 til i dag, noe som reiser spørsmål om hvorvidt etterforskningsansvaret for gjeldende forbrytelser bør tilligge Romerike politidistrikt. Det er ikke lenger slik at alle styrkebidragene som settes opp reiser inn og ut fra Romerike politidistrikt. Operasjonene er også betydelig endret i karakter, omfang, varlighet og intensitet. Det kan sålede anføres at det nå er mer sannsynlig at slik

etterforskning blir svært ressurskrevende og/eller krever kompetanse utover det et politidistrikt normalt innehar. Det er heller ikke lenger slik at Romerike er et mer naturlig valg enn andre politidistrikt. Dette taler mot å opprettholde dagens ordning".

Det fremheves i brevet fra Kripos at de innehar spesiell teknisk og taktisk kompetanse, og særlig erfaring fra internasjonalt politiarbeid som vil kunne være av vesentlig betydning ved etterforskning av de aktuelle saker. Videre fremheves det at ved etterforskning av norsk militært personell vil man kunne dra nytte av den særlige ekspertise, praktiske erfaring og det internasjonale kontaktnettet som innehas av fagmiljøet for særskilte internasjonale forbrytelser på Kripos og NAST. Også hensynet til kompetanseutvikling og gode samarbeidsrelasjoner til blant annet Forsvaret for øvrig fremheves som argument for en sentralisering som omfatter all sivil etterforskning mot militært personell i utlandet.

Riksadvokaten tiltrådte forslaget i brev til Justis- og beredskapsdepartementet av 01.06.2015.

Dersom militær påtalemyndighet legges ned vil det kreve en helt annen innsikt og forståelse, og en helt annen tilgang til informasjon fra Forsvaret for sivil påtalemyndighet enn det som er situasjonen i dag. Kripos gir uttrykk for at hensynet til kompetanseheving og gode samarbeidsrelasjoner til blant annet Forsvaret tilsier en sentralisering som omfatter all sivil etterforskning mot militært personell i utlandet, og det tiltres, og får etter vår vurdering særlig tyngde dersom arbeidsgruppens forslag vedtas.

Uansett vil sakene som oppstår i forbindelse med utenlandsoppdrag være potensielt svært alvorlige og krevende å etterforske, noe som også taler for en sentralisering til Kripos som foreslått.

Øst politidistrikt tiltrer Kripos sine øvrige vurderinger fra 2012, og mener at det det er viktig at disse spørsmålene drøftes i sammenheng med valg av fremtidig struktur.

Med hilsen

Geir Johan Solem
Visepolitimester

Saksbehandler:
Politiadvokat Marthe Gaarder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet, Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF:
15/4420 - NNO

VÅR REF:
2012/00602-010 RBR004
555

DATO
22.03.2016

FORSLAG OM ENDRING I PÅTALEINSTRUKSEN § 37-3 ANNET LEDD

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets brev av 28. august 2015 vedrørende mulige endringer i påtaleinstruksen § 37-3 annet ledd, og hvor det "*... bes om riksadvokatens synspunkter på om generaladvokatens innspill medfører endringer i det opprinnelige forslaget som er fremmet i brevet av 1. juni 2015.*"

Riksadvokaten har forelagt problemstillingen for sjefen for Kripas, som i mail av 23. februar anfører at "*... vi er uenige med generaladvokaten i begge hans innsigelser.*" Uenigheten har både et prinsipielt og et ressursmessig aspekt.

Riksadvokaten er ikke uten forståelse for de motforestillinger som fremmes av Kripas. Etter vårt syn bør spørsmålet ses i sammenheng med den pågående utredningen (og mulige omorganiseringen) av ordningen med generaladvokat og krigsadvokater. Både valg av organisatorisk tilhørighet, men også hvorledes etterforskingselementet i fremtidig struktur tenkes løst, vil etter omstendighetene kunne få betydning for valg av løsning.

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Reidar Bruusgaard
kst. førstestatsadvokat

Gjenpart:

- Politidirektoratet
- Kripas
- Øst politidistrikt
- Generaladvokaten

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet, Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Dato:	
Sak	Kvif.: 52
Avd.	Saksbeh.:
Avskr:	Måte:
Kop. Krysref. 20110067	

DERES REF.:

VÅR REF.:

DATO:

2012/00602-006 RTO006
555

01.06.2015

FORSLAG OM ENDRING I PÅTALEINSTRUKSEN § 37-3 ANNET LEDD – OVERFØRING AV ANSVARET FOR ETTERFORSKING AV NORSKE STYRKERS BRUK AV MILITÆRMAKT I UTLANDET FRA ROMERIKE POLITIDISTRIKT TIL KRIPOS

Oversikt over sakens bakgrunn

Som kjent har Romerike politidistrikt i dag et sentralisert ansvar for etterforskning av mulige straffbare forhold begått av norske styrker i utlandet, jf. riksadvokatens beslutning i brev 17. mars 1995. I brev 20. mai 2011 til Sjefen for Kripos (vedlagt) gav riksadvokaten uttrykk for at en vurderte å ta opp med Justisdepartementet om påtaleinstruksen § 37-3 annet ledd bør endres slik at eventuell etterforskning av slike forhold nå kan legges til Kripos, med Det nasjonale statsadvokatembetet som ansvarlig på statsadvokativnivå.

I riksadvokatens brev 21. mai 2012 til Oslo statsadvokatembeter (vedlagt) heter det om bakgrunnen for dagens ordning:

“Da etterforskningsansvaret for mulige straffbare handlinger begått av norske styrker i utlandet ble lagt til Romerike politidistrikt i 1995, var ikke Kripos et aktuelt alternativ fordi enheten på det tidspunktet ikke hadde påtalemyndighet. “Nye Kripos” ble gitt påtalemyndighet ved tilføyselsen av et nytt kapittel 37 i påtaleinstruksen 9. november 2007.

I instruksen § 37-3 annet ledd om etterforskningskompetanse for forbrytelser begått i utlandet av personer som befinner seg i Norge, ble det gjort unntak for “forbrytelser begått av norsk militær personell [sic.]”. Følgelig kan ikke en overføring av etterforskningsansvaret som skissert ovenfor skje ved riksadvokatens beslutning etter straffeprosessloven § 59 annet ledd uten forutgående forskriftsendring.”

Om bakgrunnen for at det ble vurdert å ta initiativ til en forskriftsendring, heter det i brevet herfra 20. mai 2011:

“Forholdene har endret seg vesentlig siden 1995 både når det gjelder hvor de norske styrkene settes opp og – viktigere – når det gjelder omfang og karakter av de militære operasjonene norske styrker er involvert i.”

Kripos, Det nasjonale statsadvokatembetet, Oslo statsadvokatembeter og Oslo politidistrikt har alle sluttet seg til at etterforskningsansvaret for disse sakene overføres som foreslått. Uttalelsene derfra følger vedlagt, og innebærer etter riksadvokatens syn at saken må være tilstrekkelig opplyst.

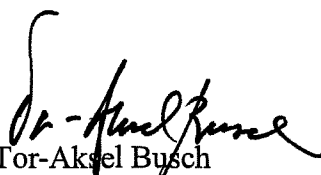
Forslag til endring i påtaleinstruksen § 37-3 annet ledd

Riksadvokatens tillater seg på bakgrunn av det ovenstående å anmode om at departementet så raskt det lar seg gjøre tar de nødvendige skritt for å få endret påtaleinstruksen § 37-3 annet ledd slik at unntaket for norsk militærpersonell oppheves. Bestemmelsens annet ledd første punktum kan lyde:

Det hører under enheten å etterforske følgende forbrytelser begått i utlandet av personer som befinner seg i *Norge*:

Dersom en slik forskriftsendring vedtas, vil riksadvokaten i medhold av straffeprosessloven § 59 annet ledd gi nærmere instruks om sentralisert ansvar for Kripos, med Det nasjonale statsadvokatembetet som ansvarlig på statsadvokativnivå. For ordens skyld understrekes at ovennevnte endring er så vidt praktisk viktig at den ikke bør utstå til en mer generell alminnelig vurdering av påtaleinstruksen.

Gjenpart av denne henvendelsen med vedlegg sendes bl.a. Generaladvokaten som oppfordres til å gi eventuelle merknader til ovennevnte spørsmål direkte til Justisdepartementet med kopi hit.

Tor-Aksel Busch

for Runar Torgersen
Førstestatsadvokat

Vedlegg

Gjenpart med vedlegg:

1. Forsvarsdepartementet
2. Politidirektoratet
3. Det nasjonale statsadvokatembetet
4. Oslo statsadvokatembeter
5. Kripos
6. Romerike politidistrikt
7. Generaladvokaten